

Friskolan PANEA AB (Org.nr 556726-0954)
agneta@piggelinen.se

2022-05-04
Dnr SI 2020:8002

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid
Friskolan Piggelinen i Karlskrona kommun med
Friskolan PANEA AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Friskolan Piggelinen avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintresse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Friskolan Piggelinen i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna *i flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i den egna elevgrupperna. Med ett sådant underlag har lärarna en grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna behöver

även utveckla arbetet med att ge eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen, erfarenheter och behov.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Rektorn behöver vidare ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 4 november 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.

- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Granskningen visar att lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Vidare framgår det av granskningen att lärarna reflekterar värdet av läsning genom att visa intresse för det eleverna läser samt att läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Samtliga lärare arbetar relativt mycket med högläsning i klasserna.

Granskningen visar vidare att lärarna delvis arbetar aktivt med läsfrämjande insatser och riktar dem mot elever med svagt läsintresse eller ringa vana vid att läsa. Lärarna har en förståelse för de skillnader som finns mellan olika elevgrupper i samhället avseende läsvanor, läsintresse och läsförmåga. Lärarna skapar sig också en bild av de egna elevernas läsintresse och läsvanor utifrån samtal med eleverna, och ger exempel på att de anpassar sin läsundervisning utifrån detta. Det framgår dock att lärarna inte på ett strukturerat sätt tar reda på samtliga elevers läsvanor och läsintresse. Detta innebär att lärarnas kännedom om de elever och elevgrupper som särskilt behöver få ta del av läsfrämjande insatser till viss del är begränsad. Lärarna erbjuder eleverna viss vägledning när det gäller att hitta läsmaterial som passar dem.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna sätter elevernas läsning i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen

Det framgår av granskningen att lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang. Granskningen visar att kollegiet tillsammans väljer vilka läromedel de ska arbeta med. Lärarna diskuterar valen av läromedel och litteratur exempelvis utifrån vilka texter de vill att eleverna ska ha möjlighet att läsa. Det framgår också att lärarna ser möjligheten att lyssna till texter som ett sätt för svaga läsare att förstå textinnehållet bättre och även som ett sätt att skapa ett intresse för läsning hos eleverna. Av intervjun med de lärare som undervisar i svenska på mellanstadiet framgår att de introducerar texter genom att prata med eleverna om en text eller en bok inför läsningen. Det finns också exempel på att lärarna berättar om, och låter eleverna läsa om, författaren till en text eller bok de ska läsa. Enligt lärarna brukar de också tillsammans med eleverna diskutera de böcker som de olika klasserna har som gemensamma högläsningsböcker, för att sätta dem i ett sammanhang. Vidare berättar en lärare att eleverna på svenskan fått läsa naturorienterande-texter som haft relevans för en uppgift i svenskan, för att knyta samman de två ämnena. Några elever berättar att de arbetar med ett skrivprojekt där de läser relevanta samhällsorienterande-texter för att hämta fakta och information till sina texter.

Vidare framgår det av granskningen att lärarna tydliggör syftet med läsningen. Några elever uppger att lärarna förklarar syftet med läsningen och med de arbetsuppgifter som följer med läsningen. Enligt dem så brukar lärarna säga att det är viktigt att läsa för att lära sig svenska bättre, för att förstå begrepp och svåra ord, för att förstå vad texter handlar om och för att klara andra skolämnena.

Lärarna ger också eleverna möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa. Det framgår av intervjuer med lärarna att alla klasser arbetar med materialet *Läsning pågår*, vilket främst fokuserar på läsförståelse. I samband med att de arbetar med det aktuella materialet diskuterar de olika frågor utifrån texten. Både lärarna och eleverna berättar också att de i helklass brukar prata om de böcker som läraren läser högt. Samtalet utgår då från lärarens frågor om vad som sker i boken. Några elever berättar också att de samtalar i mindre grupper eller i par om texter de läser. Enligt eleverna pratar de dock sällan med varandra om sina bänkböcker. Läraren som undervisar i årskurs 6 berättar att de i klassen arbetat aktivt med att alla elever ska få träna på att läsa högt, för att stärka elever att tala inför varandra. Eleverna får också bearbeta de texter de läser exempelvis genom att skriva bokrecensioner, arbeta med illustrationer, skriva egna berättelser eller presentera sådant de läst muntligt för varandra. Ett exempel på det senare är när eleverna fick i läxa att läsa en eller flera nyheter som de skulle presentera i klassen. Lärarna uppger också att när elever har arbetat med att skriva egna berättelser har de vid några tillfällen fått läsa upp dem för de yngre eleverna på lågstadiet. De har

också tidigare arbetat med bokcirklar, som ett sätt att stärka elevernas läsintresse. Bokcirkarna och läsningen för elever i andra klasser har lärarna dock pausat under pandemin.

Lärarna främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde

Det framgår av granskningen att lärarna framhåller läsningens värde genom att på olika sätt visa intresse för vad eleverna läser. Elever berättar att lärarna brukar gå runt och fråga eleverna vad de är intresserade av att läsa och ibland fråga dem vad de läser. Lärarna berättar att de i de dagliga samtalen med eleverna ibland också pratar om läsning, bland annat i samband med att de lånar böcker på biblioteket. En lärare berättar att hen på olika sätt brukar relatera till de böcker eleverna läser, till exempel genom att berätta för en elev om hen själv har läst den bok eleven läser.

Granskningen visar vidare att lärarna framhåller läsningens värde genom att läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i svenskundervisningen. Lärarna uppger att läsningen har en stor plats i undervisningen. Alla tre lärare läser högt ur en skönlitterär bok för eleverna, flera gånger i veckan. Eleverna läser också texter i det läromedel som lärarna använder för att ge eleverna möjlighet att utveckla sin läsförståelse. Utöver det så ingår läsning av olika texter i samband med olika arbetsuppgifter, exempelvis läser eleverna faktatexter för att inhämta information att utgå ifrån i ett skrivprojekt. Elever uppger att de läser varje dag i svenskundervisningen. Några elever, i både årskurs 5 och årskurs 6, uttrycker dock att de får begränsade möjligheter att läsa i den egenvälda bänkboken. Enligt eleverna är främst när de är klara med andra uppgifter som de får möjlighet att läsa i boken. Några av de elever som intervjuats uttrycker att de skulle vilja ha mer tid att läsa i sin bänkbok.

Lärarna arbetar generellt med läsfrämjande insatser, men har begränsad kännedom om de elever och elevgrupper som särskilt behöver få ta del av sådana insatser

Granskningen visar att lärarna generellt arbetar för att stimulera alla elevers läsintresse, även om de inte på något strukturerat sätt tagit reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor. Av granskningen framkommer att lärarna har en medvetenhet om de generella skillnader som finns i samhället mellan olika elevgrupper när det gäller läsvanor och läsintresse. Det faktum att läsintresset går ned bland barn och unga är enligt lärarna något som de diskuterar mycket i kollegiet. Det framgår av granskningen att lärarna utifrån de vardagliga samtal de har med eleverna under lektionstid, skapar sig en viss bild av deras läsintresse. Lärarna tar dock inte på något strukturerat sätt reda på samtliga elevers läsvanor och läsintresse. Enligt lärarna så ser de inga tydliga mönster i elevgrupperna, som begränsar elevernas läsning, förutom att läsintresset tenderar att avta med stigande ålder.

Lärarna ger exempel på olika generella läsfrämjande insatser de arbetar med för att locka eleverna till läsning. De har startat bokcirklar för eleverna som ett sätt att stärka deras intresse för läsning. Lärarna uppger att den högläsning, som de arbetar aktivt med i varje klass, startades då de märkte att elevernas läsintresse ökade av högläsning. För att stimulera elevernas läsintresse arbetar lärarna bland annat med *Läsmysteriet* som finns på Utbildningsradion. En av lärarna berättar också att den internationella läsdagen uppmärksammas varje år och att eleverna då får ta med sig filtar och kuddar och läsa hela dagen. En av lärarna uppger att det faktum att de arbetar med olika texttyper stimulerar elevernas läsintresse. Enligt lärarna så anpassar de också läsundervisningen utifrån elevernas behov. Elever som behöver stöttning i sin läsning kan få möjlighet att lyssna till vissa texter. Det finns också tillgång till lättlästa texter.

Granskningen visar vidare att lärarna till viss del vägleder eleverna så att eleverna ska hitta läsmaterial som passar dem. Eleverna berättar att de får hjälp av lärarna att välja en bok om de efterfrågar sådan hjälp. Lärarna berättar att de finns med i biblioteket när eleverna ska välja böcker, så att de kan tipsa dem om lämpliga böcker. Starka läsare kan få utmaningar genom att de får "svårare" böcker att läsa och även extra möjligheter att både muntligt och skriftligt reflektera över sin läsning. Det framgår vidare att eleverna har möjlighet att påverka valet av högläsningböcker. Både elever och lärare uttrycker att det finns ett brett och varierat utbud av läsmaterial i skolan.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i den egna elevgrupperna. Med ett sådant underlag har lärarna en grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att ge eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen, erfarenheter och behov.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna skapar sig viss kunskap om de egna elevernas läsintresse och läsvanor, bland annat utifrån samtal med eleverna om böcker och om vad eleverna är intresserade av att läsa. Lärarna arbetar generellt med att främja elevernas läsintresse och riktar vissa insatser såväl till de elever som är ovana läsare som till elever som är vana och starkare läsare. Lärarna tar dock inte på ett strukturerat sätt reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor och har därmed begränsad kännedom om de elever eller elevgrupper som särskilt behöver få ta del av läsfrämjande insatser. Granskningen visar vidare att lärarna till viss del vägleder eleverna så att de ska hitta läsmaterial som passar

dem. Eftersom lärarna inte på ett strukturerat sätt tagit reda på samtliga elevers läsintresse finns därtill en risk att de inte har ett tillräckligt underlag för att kunna erbjuda en ändamålsenlig vägledning.

Av skollagen framgår att alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹ Enligt läroplanen för grundskolan ska skolan aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.²

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.³ Det finns orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.⁴ Att det finns stora och systematiska skillnader mellan flickor och pojkar och olika socioekonomiska grupper, vad gäller läsintresse och läsförmåga, visar att skolan inte på ett tillräckligt sätt förmår kompensera elever med mindre gynnsamma förutsättningar.⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna på ett mer strukturerat sätt tar reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att identifiera eventuella mönster och skillnader som kan finnas kopplat till socioekonomisk bakgrund, utländsk bakgrund och kön. Med detta som grund kan lärarna på ett medvetet sätt anpassa läsundervisningen till de enskilda eleverna och erbjuda en ändamålsenlig vägledning samt vid behov stärka upp med undervisningsinslag som syftar till att motverka mönster som begränsar eleverna i deras läsning.

¹ 1 kap. 4§ samt 3 kap. 2§ skollagen (2010:800)

² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

³ Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Internationella studier 487*, s. 45–46; Skolverket (2017). *PIRLS 2016 Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40; Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7; SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*, s. 232, 248.

⁴ SOU 2018:57, s. 26.

⁵ SKL (2019). *Se, förstå och förändra – att motverka könsskillnader i skolresultat*, s. 57; Brozo (2019). *Att lyfta oengagerade och lågpresterande pojkars läsning* i Skolverkets modul Perspektiv på litteraturundervisning, Del. 2 Att välja texter, s. 2ff.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsfrämjande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsfrämjande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsfrämjande strategier till varandra. I det strategiska läsfrämjande arbetet ingår också att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.
- Skolan uppmärksammar mönster och skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn med personal genomför insatser för att möta identifierade mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Med utgångspunkt i uppföljning och analys av såväl resultat som skolans arbetsprocesser initierar rektorn vid behov utvecklingsinsatser avseende det läsfrämjande arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Skolinspektionens granskning visar att skolan i flera delar bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor. Rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan och kunskapsspridning, och viss samverkan sker kring det läsfrämjande arbetet. Vid skolan finns ett skolbibliotek som används som en viktig resurs i det läsfrämjande arbetet. Granskningen visar vidare att såväl rektorn som skolpersonalen ser den fysiska miljön som betydelsefull för det läsfrämjande arbetet, men att flera av de intervjuade lärarna idag inte uppfattar att det finns så mycket i skolmiljön som inspirerar till läsning. För att höja kvaliteten inom området kan rektorn i större utsträckning verka för att skapa en fysisk och social skolmiljö som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.

Vidare framgår det av granskningen att skolan till viss del uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller läsintresse. Skolans rektorer och lärarna har en förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Vidare har undervisande lärare viss kännedom om de egna elevernas läsintresse och läsvanor. Rektorn har dock inte skapat en övergripande bild av elevernas läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Granskningen visar vidare att rektorn förmedlar höga förväntningar på att alla eleverna kan lyckas samt att skolpersonal hjälper till och stöttar i den processen.

Vidare visar granskningen att skolan endast delvis bedriver ett utvecklingsarbete avseende det läsfrämjande arbetet.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Skolan bedriver i flera delar ett strategiskt arbete för att främja elevernas läsintresse och utveckling av goda läsvanor

Det framgår av granskningen att det finns goda möjligheter till samverkan och att rektorn uppmuntrar och skapar förutsättningar till detta samt till kunskapsspridning, en samverkan kring det läsfrämjande arbetet sker också i viss utsträckning. Enligt rektorn så samlas kollegiet alltid efter att någon eller några i personalen har genomgått någon form av utbildning, för att de ska kunna delge varandra vad utbildningen handlat om. Pedagogernas samverkan och kunskapsspridning omfattar det läsfrämjande arbetet, bland annat genom att rektorn planerat att skolan innevarande termin ska återuppta arbetet med Skolverkets kompetensutvecklingsutbildning Läslyftet. Arbetet inom ramen för Läslyftet, som sattes på paus när pandemin bröt ut, fokuserade bland annat på att integrera läsning i alla ämnen. Enligt lärarna samt rektorn och de biträdande rektorerna finns det upparbetade och fungerande strukturer för samverkan inom arbetslagen och till viss del även mellan arbetslagen. Lärarna uppger att rektorerna är aktiva när det gäller att skapa förutsättningar för möten och att de tillsammans i olika forum bland annat diskuterar hur de ska arbeta för att stärka elevernas läsintresse.

Granskningen visar att skolbiblioteket är en viktig resurs som också används i det läsfrämjande arbetet. Såväl elever som lärare och rektorer uppger att det finns ett brett och varierat utbud i skolbiblioteket. Det finns skönlitteratur i olika genrer, faktatexter och texter på flera olika modersmål. Det finns litteratur riktat mot alla åldersgrupper och biblioteket används av lärare och elever i alla stadier även om man i högstadiet nyttjar det i något lägre grad. Personalen uppdaterar

bokbeståndet med jämna mellanrum med hjälp av Bibliotekstjänst och eleverna har möjlighet att påverka vilka böcker som ska införskaffas. Skolan har även tillgång till digitala tjänster, som tillhandahåller faktatexter och läromedel. Det finns även möjlighet för eleverna att lyssna på texter. En lärare har viss del av sin tjänst för att administrera och organisera böckerna i biblioteket, hjälpa till med lån samt även i viss utsträckning inspirera och hjälpa eleverna att hitta böcker.

Det framgår av granskningen att rektorn delvis verkar för att skapa en miljö som syftar till att inspirera elevernas läsintresse. Av granskningen framgår att rektorn och skolpersonalen ser den fysiska miljön som betydelsefull för det läsfrämjande arbetet men att flera av de intervjuade lärarna idag inte uppfattar att det är så mycket i skolmiljön som inspirerar till läsning. I skolbiblioteket har skolan skapat en miljö som ska inspirera till läsning, lokalen är dock ganska liten och bord och stolar är främst anpassade till de yngre eleverna. Det finns vissa möjligheter till läsplatser i de allmänna utrymmena och framförallt på låg- och mellanstadiet har pedagogerna gjort ansträngningar för att skapa miljöer som inspirerar till läsning. Skolan arbetar med ett ljudutjämnande system, bland annat ljuddämpande mattor i nästan alla klassrum. Detta är enligt de biträdande rektorerna postitivt vid högläsning. Det framgår av granskningen att skolan ska flytta någon gång inom det närmaste året och enligt uppgift från lärare har de fått lämna önskemål på hur miljön ska utformas i de nya lokalerna.

Skolan uppmärksammar och möter till viss del skillnader mellan elevgrupper avseende läsintresse och läsvanor

Det framgår av granskningen att rektorn och skolans personal har en förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn leder dock inte något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader på den egna skolan. Skolan följer kontinuerligt upp elevernas läsförståelse och läsförmåga, från lågstadiet till högstadiet, där stöd och extra insatser sätts in vid behov.

Även om skolan inte har skapat en övergripande helhetsbild av elevernas läsintresse och läsvanor så framgår det av granskningen att undervisande lärare ändå har viss kännedom om de egna elevernas läsintresse och läsvanor. Den bilden skaffar sig lärarna utifrån vad de ser i undervisningen och utifrån samtal med eleverna. Vidare framgår det av granskningen att lärarna på olika sätt utifrån den kunskapen försöker inspirera och motivera eleverna till läsning. Den lärare som undervisar i svenska på högstadiet arbetar exempelvis enligt uppgift framgångsrikt med att ta fram litteratur som tilltalar eleverna och inspirerar dem att vilja läsa. Lärarna på skolan har uppmärksammat att högläsning är en fungerande metod för att fånga elevernas intresse och förbättra deras förutsättningar att ta till sig ämnesinnehållet. Därför läser även flera av lärarna på högstadiet återkommande högt för eleverna. Svensklärare från de olika stadierna uppger att de arbetar med att träna alla elevers läsning, vilket de gör genom att anpassa läsningen och genom

att hitta böcker som eleverna är intresserade av, vid behov kan elever få tillgång till mer lättlästa böcker. Svensklärarna säger också att de brukar använda sig själva som läsande förebilder och läsa samtidigt som eleverna läser. I övrigt uppmärksammar skolan bland annat barnboksveckan, då de ägnar läsning extra fokus. Den personal som ansvarar för biblioteket är engagerad i att organisera de aktiviteter som genomförs under barnboksveckan.

Vidare framgår av intervjuer med lärare och biträdande rektorer att skolans rektor generellt förmedlar höga förväntningar på att alla elever kan lyckas och att skolpersonalen är delaktiga i det arbetet. Rektorn uttrycker själv att de på skolan arbetar med läsning för alla och att det gäller att väcka elevernas läsintresse.

Skolan bedriver delvis ett utvecklingsarbete avseende det läsfrämjande arbetet

Granskningen visar att rektorn i viss mån intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Lärare uppger att rektorn bland annat avsätter tid för konferenser, som kan handla om hur de ska arbeta med att stärka elevernas läsintresse. Vidare har rektorn gett en av personalen i uppdrag att på deltid ansvara för att administrera och organisera skolbiblioteket. Den biblioteksansvarige arbetar även delvis med att inspirera och stötta elever i deras läsning. Rektorn har utöver detta inte gett någon personal ett specifikt uppdrag avseende skolans läsfrämjande arbete. Rektorn har enligt lärarna inte heller uttalat särskilda förväntningar på hur de ska utveckla arbetet med att främja elevers läsintresse. Lärare uppger i intervju att det är arbetslagens ansvar att arbeta för att utveckla undervisningen och enligt lärarna så ingår att främja läsning i ett sådant arbete. Enligt lärarna arbetar de delvis ämnesövergripande, vilket uppmuntras av rektorn. Rektorn uppger själv att hon inte skulle säga nej till något initiativ som syftar till att främja läsning och inte heller till efterfrågan av kompetensutveckling. Vidare framgår det att skolans pedagoger har stora möjligheter att påverka vilka läromedel de ska använda och de nu tillsammans med skolans ledning har beslutat om ett material i låg- och mellanstadiet som syftar till att underlätta elevers individuella läsutveckling.

Rektorn genomför dock inte någon uppföljning och analys specifikt av de läsfrämjande insatser som genomförs på skolan, men utifrån den återkommande uppföljningen av verksamheten och elevernas kunskapsresultat har rektorn beslutat att Läslyftet ska återupptas. Ett fokus under det tidigare arbetet med Läslyftet, som pausades under pandemin, var att integrera läsning i alla ämnen. Läraren som undervisar i svenska på högstadiet ledde arbetet tillsammans med skolans specialpedagog. Granskningen visar också att lärarna i alla ämnen fokuserar läsning på olika sätt även om de insatser som handlar om att främja elevernas läsintresse främst bedrivs inom ramen för svenskämnet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Rektorn behöver vidare ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Granskningen visar att skolan inte genomför några kontinuerliga uppföljningar eller analyser av elevernas läsintresse och läsvanor och därmed endast har en begränsad bild av vilka eventuella mönster och skillnader som kan finnas och som kan vara kopplade till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Även om skolan har en god kunskap om elevernas läsförmåga och läsförståelse, och därmed en viss kunskap om vissa elevers läsintresse och läsvanor så saknas en övergripande bild av de senare. Vidare visar granskningen att rektorn endast delvis intar en aktiv roll när det gäller utveckling av skolans läsfrämjande arbete. Rektorn har inte uttalat några specifika förväntningar på hur det arbetet ska utvecklas och följer heller inte upp och analyserar resultat och arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁶ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.⁷ Av skollagen framgår vidare att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁸ Enligt läroplanen för grundskolan ska skolan aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av kön. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.⁹

⁶ 2 kap. 9§ skollagen (2010:800)

⁷ 4 kap. 4§ skollagen.

⁸ 1 kap. 4§ samt 3 kap. 2§ skollagen

⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.¹⁰ Elevernas lust att läsa tycks också avta med stigande ålder, detta samtidigt som grundskolans högre årskurser bjuder på allt mer avancerade och krävande texter.¹¹ Vidare finns det orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.¹² Med ett minskande intresse för läsning, och ökande skillnader mellan elever, ökar betydelsen av skolornas läsfrämjande arbete och vikten av att skolan hittar sätt att stimulera och vidga samtliga elevers läsintresse och läsning.¹³

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utvecklar arbetet med att uppmärksamma mönster och skillnader i elevernas läsintresse och läsvanor. I arbetet med att följa upp elevernas läsintresse och läsvanor kan läsvaneundersökningar¹⁴ genomföras i olika årskurser och elevgrupper. Rektorn kan utifrån ett sådan uppföljning och analys skapa en utgångspunkt för ett arbete med att möta eventuella mönster och skillnader som identifierats på den egna skolan. I förekommande fall behöver rektorn även se till att särskilda ansträngningar görs för att även elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning. Vidare rekommenderar Skolinspektionen att skolan i högre grad bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. I detta ingår att rektorn tar en mer aktiv roll genom att följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet, för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Britta Seeger. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Stina Johansson deltagit.

¹⁰ SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. s. 232, 248, 276. Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Internationella studier 487, s. 45–46. Skolverket (2017). *PIRLS 2016 Läsförståelse hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40. Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7.

¹¹ Statens Medieråd (2019), s. 7

¹² SOU 2018:57, s. 26

¹³ SOU 2018:57, s. 89.

¹⁴ Se exempelvis <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/stimulera-lasintresse-utifran-ett-jamstalldhetsperspektiv/del-1-lasintresse-och-lasvanor> (hämtad 2022-04-25).

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av friskolan Piggelinen under vårterminen 2022. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Britta Seeger och Robert Östberg.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- Två gruppintervjuer med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med skolans två biträdande rektorer.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Friskolan Piggelinen, med Friskolan PANEA AB som huvudman, är en grundskola med förskoleklass samt årskurserna 1–9. Det totala antalet elever på skolan innevarande läsår är 192, på lågstadiet går 62 elever, på mellanstadiet går 62 elever och på högstadiet går 68 elever. Tre lärare undervisar i svenska på mellanstadiet, alla tre är legitimerade och behöriga för den undervisning de bedriver.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁵

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.¹⁶ Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.¹⁷ Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.¹⁸

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.¹⁹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²⁰ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²¹

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas

¹⁵ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁶ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

¹⁷ Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

¹⁸ Ibid. 2.2 Kunskaper.

¹⁹ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

²⁰ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

²¹ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.²²

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²³ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²⁴ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.²⁵

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁶

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.²⁷ Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²⁸

²² Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

²³ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

²⁴ Ibid. 2 kap. 10 §.

²⁵ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

²⁶ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

²⁷ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

²⁸ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i den egna elevgrupperna. Med ett sådant underlag har lärarna en grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna behöver även utveckla arbetet med att ge eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen, erfarenheter och behov.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland elever på den egna skolan. Rektorn behöver vidare ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?